

16:45, Szombat (március 17.), m2

Gárdonyi Géza: A lámpás

(A lámpás)

magyar tévéfilm, 93 perc, 1972

rendező: Hajdufy Miklós

író: Gárdonyi Géza

forgatókönyvíró: Hajdufy Miklós

zeneszerző: Hidas Frigyes

operatőr: Nagy József

díszlettervező: Zeichán Béla

dramaturg: Litványi Károly
jelmeztervező: Mialkovszky Erzsébet
vágó: Hertzka Vera

szereplő(k):

Kozák András (Guszt, tanító)
Gyöngyössy Katalin (Boriska)
György László (Soós)
Horváth Teri (Soósné)
Latinovits Zoltán (pap)
Bessenyei Ferenc (Buzsáky)
Gurnik Ilona (Lovassyné)
Pécsi Sándor (Pécsi Sándor)
Császár Angéla (Ida)
Sinkovits Imre (Szöllősi Benedek)
Dégi István (Guttmann)
Schütz Ila (Guttmanné)
Iványi József (Zöld Márton)
Óze Lajos (János)
Velenczey István (tanfelügyelő)

"Ha az ember élni akar, szolgálni kell!" Kovács Ágoston néptanító szolgál. Lámpása falujának, melyben tanít, világosság, fény a kis közösség életében. Megtesz mindent, hogy teljesítse hivatását, harcol eszméiért, a hazájáért, de közben elveszti a feleségét, a boldogságát. A tanító azonban nem adja fel, dolgozik, küzd és keresi a szerelmet és a boldogságot a szabadságharc utáni Magyarországon. Gárdonyi Géza művének televíziós feldolgozása.

Idő szerint | Hely szerint

Vetítik: M2: Szombat (Március 17.) 16:45

Hétfő (Március 19.) 2:10

MEK

GÁRDONYI GÉZA

A LÁMPÁS

Regény

A lámpás én vagyok.

Világítok a sötétségben. Utat mutatok! Nálam nélkül vak a látó is.

Hát még ha a kormány nem sajnálná tőlem az olajat!

De elmondom a balesetemet, amelyet iskolai nyelven életnek nevezünk. Elmondom őszintén, mintha gyónnám.

I

Az életem úgy kezdődött, mint Jézus Krisztusé. Vagyis azt hiszem, az én apám is a Szentlélek volt, mert a matrikulába nincs beírva.

Anyám munkás volt a dohánygyárban. Tizennyolc éves korában halt meg. Egy ízben tudakozódtam is utána. Csak annyira emlékeztek, hogy szép vörös leány volt és hogy ő sodorta legügyesebben a szivarokat.

Én is vörös vagyok.

Vörös hajjal születni már magában véve szerencsétlenség. A vöröshajú emberre mindenki gyanakodva néz. A szentek képei között egyetlenegy a vöröshajú, az se a becsületes életéről híres.

Engem egy agglegény rokonom nevelt.

Ez köteles volt Pécsett. Fehér körszakállt viselt és szürke nadrágot. Vasárnaponként a Káldi bibliát olvasta. Komoly és istenfélő ember volt. Feltámadáskor ő vitte az első fáklyát a pap előtt.

Azt hiszem, szerette volna, ha folytatom a mesterségét, de erőltetni nem akart rá; nekem pedig nem volt kedvem soha olyan mesterséghez, amelyben mindig hátrafelé kell haladni.

Ő hát engem jó szívvel taníttatott és minden névnapom előtt való estén így szólt hozzám:

- No Guszti, holnap ismét egy évvel idősebb vagy. Imádkozzál és gondolkozzál az éjjel. Holnap reggel pedig mondd meg, mi akarsz lenni.

Négyéves koromban a huszár pályát választottam; ötéves koromban kijelentettem, hogy püspök leszek; hatéves koromban a cukrászi pályához éreztem hivatást; hétéves koromtól pedig minden évben azt jelentettem ki, hogy tanító leszek.

Én ugyanis így gondolkoztam:

- Tanítónak jó lenni, mert a tanító 1. úr; 2. a tanító mindenkit megverhet; 3. a tanítót nem verheti meg senki, - ergo[2] a tanítóság jólét, hatalom és kellemes állapot.

Miklós bácsi, aki hajlott korú ember volt már, helyesnek találta a választásomat: beadott a pécsi tanítóképző intézetbe és meghalt.

II

Ez az utóbbi cselekedete meglepett. Sohasem számítottam arra, hogy valaha meghal. Azt hittem, míg a világ világ lesz, ő mindig fonja a köteleket, vagy pedig majd valamikor hozzám jön, nálam lakik és megválasztatom templomatyának.

Amint ott feküdt kiterítve, nyugodtan, szinte mosolyogva a ravatalon, odamentem hozzá és megráztam a vállát:

- Miklós bácsi! Miklós bácsi!

Nem felelt. Igazán halott volt.

A temetése után való napon ott búsultam a szobában egyedül, elhagyottan.

A szomszéd csizmadia átjött hozzám és egy székre ülve pipára gyújtott.

- Bizony, bizony - mondá egy percnyi elmélkedés után - jóra való derék ember volt; isten nyugtassa. Hát már most mit akarsz csinálni?

- Enni szeretnék - feleltem -, tegnap óta nem ettem semmit.

- Hát egyél fiam, egyél.

- Nincs pénzem.

- Nesze, itt egy garas.

Átmentem a garassal a pékhez és kenyeret vettem.

Mikor visszatértem a szobába, a csizmadia még mindig ott ült és pipázott.

- Mi a szándékod a jövőre? - kérdezte.

- Nem tudom. Szerettem volna elvégezni az iskolát.

- Azt elvégezheted.

- Miből?

- Eladod, ami maradt.

Erre nem is gondoltam.

A csizmadiával körülnéztük a házat. Két szoba bútor és egy nagy halom kötél volt a hagyaték. Az egyik kötél olyan hosszú volt, hogy körül lehetett volna vele keríteni a várost. Nem tudom, minek fonta Miklós bácsi. Volt ezeken kívül még két gereben és két fonókerék.

A csizmadia megoktatott, hogy ez már most mind az enyém.

Másnap el is adtunk mindent. Kaptam érték 240 váltó forintot.

Mindössze egy borjúkötelet tettem el emlékül. Ma is megvan. Azzal ott hagytam a kis zsellérházat örökre.

A világ leggazdagabb emberének éreztem magamat.

Amint az iskolába megyek, megállok a kofa előtt, aki egy asztalkán két-három kosár gyümölcsöt és péksüteményeket árult és akitől mindennap vettem egy peracet.

- No öreganyám - szólok neki -, hogy az egész mindenség, ami itt van az asztalon?

Azt mondja, négy váltó forint.

Kifizettem neki ezt és felborítottam az útra az asztalkát.

Az iskolában is körülvettek a pajtásaim és ki egy, ki két forintot kért tőlem kölcsön. Adtam mindegyiknek szívesen, sőt meg is hívtam őket vacsorára a Szarvasba.

A vacsora eleinte egyszerű összejövetelnek mutatkozott, de aztán nekimelegedtünk a borivásnak, s engem főképpen itattak, azt mondván:

- Igyál, Guszti, vigasztalódjál a Miklós bácsi fölött.

Én aztán vödörszámra hozattam a vigasztalást.

Egynéhány cigány is bevetődött. Azok muzsikáltak. Pompás mulatságnak találtuk, hogy a bőgőt teleragasztottam bankókkal. Reggel a cimbalmosnak még egy tízest akartam adni, de már nem volt annyi pénzem. A cimboráimtól kértem. Akkor az egész társaság szétoszlott.

Le nem írhatom, micsoda gondolataim voltak másnap, mikor fölébredtem.

A fejem zúgott, mint a malom. A gondolatok hanyatt-homlok kergetőztek bennem. Megkerestem a zsebeimet. Sehol semmi. Mindössze a kalapom mellett volt egy rongyos forint, amit tán

bokrétának tűztem oda.

- Pajtások - szóltam csaknem sírva az iskolában -, a 240 forintomból ez az egy maradt; se hajlékom, se semmi. Adjátok vissza, amit kölcsönadtam.

Az volt a szerencsém, hogy csak apránként kaptam tőlük vissza a pénzemet, különben megint hamar végére jártam volna. Így a hátralévő két havi időt valahogy áttengődtem.

Mikor a diplomát megkaptam, azt hittem, mentve vagyok.

A nyomorúságnak vége van, gondoltam, s az utalvány, amellyel a szép jövőmet megválthatom, a kezemben van.

Az intézet igazgatója, egy kanonok, megható beszédet intézett hozzánk.

"Fiaim - úgymond - nincs szebb és nemesebb pálya, mint a tanítóság. Jézus Krisztus is tanító volt. Kezetekbe van letéve a nemzet jövője. Ite et docete! Menjetek és tanítsatok."

Akkor szent fölmelegedéssel hallgattuk e szavakat.

Ma azt felelem rá, hogy Jézus Krisztus is tanító volt, de nem magyar néptanító. Ha magyar néptanítónak kellett volna lennie, sohasem jött volna le a mennyek országából.

<http://mek.niif.hu/06900/06982/index.phtml#>